

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

кафедра фінансів, банківської справи та страхування

СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

**методичні рекомендації до підготовки на практичні заняття
та виконання самостійної роботи
з дисципліни для здобувачів вищої освіти**

Кропивницький, 2024

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

*Економічний факультет
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування*

СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

методичні рекомендації до підготовки на практичні заняття
та виконання самостійної роботи
з дисципліни для здобувачів вищої освіти

Затверджено на засіданні кафедри
фінансів, банківської справи
та страхування
Протокол № 7 від 06 лютого 2024 р.

Кропивницький, 2024

Соціальне страхування: методичні рекомендації до підготовки на практичні заняття та виконання самостійної роботи з дисципліни для здобувачів вищої освіти / Укладачі: Т. А. Мельник, С. П. Попова, В.М. Попов. Кропивницький : ЦНТУ, 2024. 41 с.

Укладачі:

Мельник Тетяна Андріївна, доцент, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування ЦНТУ;

Попова Світлана Петрівна, асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування ЦНТУ;

Попов Володимир Миколайович, доцент, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування ЦНТУ;

Рецензенти:

Насипайко Дар'я Сергіївна, доцент, кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин ЦНТУ.

Гаврилова Наталія Валеріївна, доцент, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування ЦНТУ.

Методичні рекомендації до підготовки на практичні заняття з дисципліни «Соціальне страхування» та до виконання самостійної роботи містять теми, плани практичних занять, завдання для самостійного виконання, перелік рекомендованої літератури. Сформульовані види самостійної й індивідуальної роботи, дозволяють здобувачу вищої освіти краще опанувати матеріал і розкрити свій власний потенціал. Наведенні тестові завдання допоможуть здобувачу вищої освіти перевірити рівень засвоєння теоретичного матеріалу.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПІДГОТОВКИ НА ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ З ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ».....	5
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ».....	7
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.....	9
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2.....	12
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3.....	15
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4.....	19
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5.....	24
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6.....	28
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7.....	33
ЛІТЕРАТУРА.....	37

ВСТУП

Соціальне страхування відіграє важливу роль при здійсненні соціального захисту населення від соціальних ризиків. Будучи головним елементом соціальної економіки, воно виступає індикатором, який характеризує проблеми існуючої системи соціального захисту в країні.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Соціальне страхування» полягає у формуванні у здобувачів вищої освіти системи знань, умінь та навичок, необхідних для застосування в професійній діяльності пов'язаній з організацією та фінансовим забезпеченням соціального страхування.

Процес вивчення навчальної дисципліни «Соціальне страхування» передбачає вирішення *основних завдань*, зокрема: формування у здобувачів компетентності важливих для особистого розвитку майбутніх фахівців та забезпечення їхньої конкурентоспроможності на сучасному ринку праці; теоретична підготовка здобувачів з питань сутності та ролі соціального страхування; формування теоретичних знань щодо державного регулювання соціального страхування; надання здобувачам теоретичних знань щодо основних засад соціального страхування в Україні та світі; практична підготовка здобувачів з питань організації діяльності позабюджетних фондів соціального страхування та недержавних пенсійних фондів; практична підготовка здобувачів з питань нарахування та проведення страхових виплат з соціального страхування від нещасного випадку, професійного захворювання, безробіття, пенсійного страхування.

Після вивчення навчальної дисципліни «Соціальне страхування» здобувач вищої освіти повинен:

знати: основні поняття, загальні принципи, види соціального страхування та соціального забезпечення; розвиток соціального захисту на сучасному етапі; методологію розрахунку рівня соціального забезпечення; особливості державного регулювання соціального страхування в Україні; специфіку видів соціального страхування; механізм формування доходів та видатків фондів соціального страхування в Україні;

вміти: розкрити роль соціального страхування; давати характеристику окремим видам соціального страхування; охарактеризувати діяльність фондів соціального страхування; розкрити особливості державного регулювання соціального страхування в Україні та окреслити умови його наближення до європейських стандартів; розраховувати соціальні внески та рівень соціального забезпечення (допомоги, пенсії) відповідно чинного законодавства.

Рекомендації щодо підготовки до практичних занять та до виконання самостійної роботи допоможе здобувачу ефективно спланувати свій час на навчання та полегшить роботу при самостійному опрацюванні додаткового матеріалу з дисципліни. Формулювання видів самостійної та індивідуальної роботи дозволяє здобувачу вищої освіти розкрити свій власний потенціал. Перевірити рівень засвоєння матеріалу допоможе розв'язання тестових завдань.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПІДГОТОВКИ НА ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ З ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ»

Практичні заняття необхідні для засвоєння, подальшого вивчення та поглиблення знань, які були отриманні на лекціях, а також для надбання навиків застосування теоретичних знань на практиці.

Практичне заняття – форма навчального заняття, при якій науково-педагогічний працівник організовує детальний розгляд здобувачами вищої освіти окремих положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання здобувачем вищої освіти відповідно сформульованих завдань.

На практичних заняттях здобувачі вищої освіти під керівництвом науково-педагогічного працівника виконують відповідно сформульоване завдання, що призводить до закріплення теоретичних знань та надбання навиків застосування матеріалу на практиці.

Протягом семестру здобувачі вищої освіти повинні систематично та активно працювати на практичних заняттях, приймаючи участь в наступних видах робіт:

1. Відповідь на питання.

Своєю відповіддю на питання здобувач вищої освіти підтверджує засвоєння матеріалу. Перелік питань на кожне практичне заняття складається з пунктів плану практичного заняття, плану лекції й питань для дискусій за відповідною темою.

Тривалість відповіді на питання не повинна перевищувати 2-3 хвилини.

Критерієм оцінки відповіді на питання є змістовність, повнота, зрозумілість, аргументованість.

2. Участь у дискусії.

Методичні рекомендації містять перелік дискусійних питань на кожне практичне заняття за відповідною темою. Для якісної дискусії здобувачу необхідно уважно слухати доповідача. Після закінчення доповіді можна доповнити те, про що не було сказано, або детальніше розкрити якусь частину питання, на якій не зупинився попередній доповідач, вказати на помилки чи неточність при відповіді, обґрунтувати інші точки зору на поставлене питання.

Критерієм оцінки ведення дискусії є змістовне доповнення, доречне зауваження, критичне мислення на поставлене питання.

3. Поточне опитування у формі пілотного опитування.

Поточне опитування у вигляді пілотного опитування дає можливість здобувачу вищої освіти систематизувати свої знання та розвиває вміння чітко, лаконічно відповідати на поставленні науково-педагогічним працівником питання. Впродовж практичного заняття науково-педагогічний працівник задає питання та в хаотичному порядку викликає здобувача вищої освіти, який відповідає на нього. Таким чином проводиться опитування усіх здобувачів вищої

освіти, які присутні на занятті.

Критерієм оцінки при пілотному опитуванні є правильність відповіді.

4. Поточне опитування у формі тестування.

Тестування проводиться на сторінці курсу «Соціальне страхування» у системі дистанційного навчання MOODLE на сайті ЦНТУ для перевірки засвоєння матеріалу здобувачами вищої освіти. Його метою є систематизація теоретичних та практичних навиків здобувача вищої освіти з дисципліни.

Критерієм оцінки є правильність відповіді на тест.

5. Поточне опитування у формі перевернутого класу.

Спочатку здобувачі вищої освіти самостійно переглядають запропонований матеріал (лекцію, відео) також здобувач може знайти додаткову інформацію по темі (цікаві сучасні публікації), приготувати питання для дискусій (дебатів). На практичному занятті обговорюється вивчений матеріал, пояснюються викладачем складні питання. Аналізуються поставленні питання, порівнюються переваги та недоліки кожного із запропонованих рішень.

Критерієм оцінки оригінальність мислення, креативність, засвоєння матеріалу.

6. Презентація.

Презентація самостійного завдання (доповіді, дополненная) або індивідуального завдання демонструє вміння проводити дослідження, систематизувати отримані знання, формулювати власну думку на сучасні проблеми та робити обґрунтовані висновки.

Здобувач, який бажає зробити доповідь, повинен обрати тему, яка розміщена на сторінці курсу «Соціальне страхування» у системі дистанційного навчання MOODLE на сайті ЦНТУ. Перелік джерел використаної літератури здобувач формує самостійно або може використовувати рекомендовану літературу. Викладач проводить консультації стосовно структури, допомагає у формуванні актуальності, висновків тощо. За змістом доповіді готується презентація не більше 5-10 слайдів.

Презентація може бути виконана за допомогою програм PowerPoint, Canva, Google Презентація, тощо. Має містити титульний аркуш, на якому вказується тема, ПІП виконавця, група, рік.

Доповідь (доповнення) презентується на практичному занятті, тематика яких співпадає не більше 5 хвилин.

Критерієм оцінки є якість виконання та оформлення, рівень засвоєння матеріалу.

Отримані здобувачем вищої освіти оцінки за практичні заняття є складовою поточного контролю та семестрової підсумкової оцінки.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ»

Самостійна робота здобувача є невід'ємною складовою процесу вивчення навчальної дисципліни «Соціальне страхування» та є основним засобом засвоєння матеріалу у вільний від аудиторних занять час. Матеріал, засвоєний здобувачем у процесі самостійного вивчення, виноситься на поточний, рубіжний та підсумковий контроль разом з матеріалом, який опрацьовувався при проведенні аудиторних занять.

Самостійно робота здобувача включає: опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу; вивчення питань які винесені для дискусій; підготовку до практичних занять; підготовку до контрольних заходів (поточного опитування, тестування, підсумкового контролю).

Самостійна робота здобувача з дисципліни «Соціальне страхування» умовно поділяється на обов'язкову самостійну та вибіркочку індивідуальну.

Обов'язкова самостійна робота здобувача вищої освіти містить завдання, які здобувач повинен обов'язково виконувати при вивченні дисципліни «Соціальне страхування».

Вона передбачає наступні види робіт:

1. Опрацювання лекційного матеріалу. Здобувач може записувати свої думки, питання, які виникають при прослуховуванні лекції або при опрацюванні лекційного матеріалу на сторінці курсу «Соціальне страхування» в moodle ЦНТУ. Пізніше, сформулювавши питання, можна його задати лектору в кінці лекції або викладачу на практичному занятті.

2. Підготовка до практичних занять. Підготовка до кожного заняття здійснюється відповідно до теми, плану заняття, рекомендованої літератури, які розміщені на сторінці курсу «Соціальне страхування» у системі дистанційного навчання moodle на сайті ЦНТУ.

Вибіркова самостійна (індивідуальна) робота здобувача вищої освіти складається з альтернативних завдань, серед яких кожен здобувач може обрати завдання на власний розсуд за погодженням з викладачем.

Індивідуальне завдання здобувача спрямоване на поглиблення вивчення дисципліни «Соціальне страхування» та передбачає створення умов для реалізації творчих, наукових, винахідницьких, креативних можливостей здобувача. До індивідуальних завдань відносяться:

1. Проведення аналітичного (критичного) огляду літературних джерел та наукових статей за тематикою дисципліни. Здобувач, бажаючий скласти аналітичний огляд, повинен обрати тему, яка розміщена на сторінці курсу «Соціальне страхування» у системі дистанційного навчання moodle на сайті ЦНТУ. Здобувач систематизує різні наукові погляди і підходи до вивчення обраного питання. Список використаних літературних джерел підбирається здобувачем самостійно та повинен містити не менше 5 найменувань.

Аналітичний огляд повинен складатися з наступних складових:

- титульна сторінка;
- основна частина, в якій наводиться матеріал;

- список опрацьованих джерел.

Аналітичний огляд презентується на практичному занятті, тема якого відповідає обраному питанню не більше 5 хвилин. За змістом аналітичного огляду здобувач може сформулювати презентацію до 5 слайдів або оформити його на папері. Якщо здобувач обирає другий варіант, тоді аналітичний огляд повинен бути належно оформлений. Обсяг роботи не повинен перевищувати 5 сторінок тексту, набраного на комп'ютері (Time New Roman, шрифт 14, інтервал 1,5, вирівнювання за шириною, поля: ліве - 30 мм, праве - 10 мм, верхнє та нижнє - 20 мм.).

Критерієм оцінювання є кількість опрацьованого матеріалу та вміння систематизувати матеріал, критично мислити.

2. Розв'язування кейсу (ситуаційного завдання) з теми. Це різновид розрахункового індивідуального завдання, яке виконується з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних здобувачем вищої освіти під час вивчення теми. Розрахункові завдання наведені на сторінці курсу «Соціальне страхування» у системі дистанційного навчання moodle на сайті ЦНТУ.

Для здійснення розрахунків здобувач використовує статистичні дані, наведені в офіційних джерелах, та рекомендовану літературу. Оформлює результати своїх розрахунків та висновки у вигляді презентації 1-2 слайди чи на папері, чи в зошиті.

Критерієм оцінювання є якість виконання розрахунків та формулювання висновків.

3. Виконання творчого завдання у формі складення кросворду. Здобувач який бажає скласти кросворд повинен у викладача який проводить практичні заняття взяти ключові слова. Без цих слів кросворд не буде зараховуватися. Кросворд повинен містити не менше 20 слів-термінів тільки з дисципліни «Соціальне страхування». Контрольне слово повинно перетинатися з іншими термінами не менше двох разів, інакше кросворд не буде зарахований.

Кросворд має бути оформлений у вигляді презентації до 5 слайдів або на папері й повинен містити: титульну сторінку; схему кросворду з проставленою нумерацією клітин та переліком питань; заповнений кросворд; список використаних джерел.

Критерієм оцінювання є складність кросворду, кількість використаних слів, оригінальність складання та представлення, наявність контрольного слова.

4. Виконання творчого завдання у формі складання ребусу. Це загадка, у якій термін чи визначення зображені у вигляді малюнків, поєднаних з літерами, цифрами, нотами та іншими знаками. Здобувач який бажає скласти ребус з використанням термінології пов'язаної з соціальним страхуванням, обирає самостійно термін чи визначення, пов'язане з бюджетною системою, складає ребус і оформлює його у вигляді презентації, яку презентує на практичному занятті за тематикою ребусу.

Критерієм оцінювання є складність ребусу, оригінальність складання та представлення.

Отримані здобувачем вищої освіти оцінки за виконання самостійних завдань є складовою поточного контролю та семестрової підсумкової оцінки.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1.

**Тема заняття: Сутність, принципи і роль соціального страхування.
Становлення і розвиток соціального страхування.**

План заняття:

1. Економічна сутність соціальної політики.
2. Економічна сутність соціального страхування.
3. Становлення соціального захисту в світі.
4. Розвиток соціального страхування в Україні.

Презентації доповідей, аналітичного (критичного) огляду на теми:

1. Сутність соціального захисту.
2. Сутність соціальної політики.
3. Сутність соціальних ризиків суспільства.
4. Сутність соціального забезпечення.
5. Сутність соціального страхування.
6. Сутність соціальної допомоги.
7. Соціальне страхування як складова соціальної політики.
8. Становлення соціального страхування в античні часи.
9. Становлення соціального захисту в часи первісного суспільства.
10. Система соціального захисту в рабовласницькому суспільстві.
11. Теорія розподілу і відшкодування шкоди А. Вагнера, середина XIX ст.
12. Система соціального страхування Отто фон Бісмарка.
13. Система соціального страхування Вільяма Беверіджа.
14. Соціальний захист в часи Київської Русі.
15. Соціальний захист в період середньовіччя на території сучасної України.
16. Соціальний захист за радянських часів на території сучасної України.
17. Становлення соціального страхування за часів незалежності України.
18. Сучасний стан соціального страхування в Україні.
19. Теоретичні засади соціального страхування.
20. Особливості становлення соціальної політики в Україні.
21. Функції соціального страхування.
22. Принципи соціального страхування.
23. Основні етапи становлення соціального страхування в світі.
24. Основні етапи становлення соціального страхування в Україні.
25. Особливості формування соціального страхування в Україні.

Приклад дискусійних питань:

1. У чому різниця між «соціальна допомога» і «соціальне страхування»?
2. У чому різниця між «соціальна політика» і «соціальне забезпечення»?
3. У чому особливість системи соціального страхування Отто фон Бісмарка?
4. У чому особливість системи соціального страхування Вільяма Беверіджа?
5. Які, на Вашу думку, основні функції соціального страхування?
6. Які, на Вашу думку, основні принципи соціального страхування?
7. Які, на Вашу думку, основні переваги існування соціального страхування?
8. Які основні етапи становлення соціального страхування в світі?

9. Які основні етапи становлення соціального страхування в Європі?
10. Які основні етапи становлення соціального страхування в Україні?

Тестові завдання для перевірки своїх знань:

1) Як називається діяльність держави спрямована на забезпечення гідних умов життя та праці?

- a) соціальне страхування;
- b) соціальна політика;
- c) соціальна допомога;
- d) соціальний ризик;
- e) соціальне забезпечення.

2) Як називається один із основних інструментів соціальної політики, який використовується суспільством і державою для вирішення проблеми нерівності особистих доходів людей, що виникає не через різницю в продуктивності праці й ефективності виробництва, безперечно?

- a) соціальне страхування;
- b) соціальна політика;
- c) соціальна допомога;
- d) соціальний ризик;
- e) соціальне забезпечення.

3) Яку кількість підсистем містить соціальне забезпечення?

- a) одну;
- b) дві;
- c) три;
- d) чотири;
- e) жодної.

4) Складовою якою системи є соціальне страхування?

- a) соціальна сфера;
- b) соціальна політика;
- c) соціальна допомога;
- d) соціальний захист;
- e) соціальне забезпечення.

5) Як називається система соціально-страхових відносин, направлених на забезпечення управління соціальними ризиками суспільства шляхом перерозподілу коштів, зібраних з цією метою в обов'язковому порядку або на добровільних началах та акумульованих в спеціалізованих страхових фондах?

- a) соціальне страхування;
- b) соціальна політика;
- c) соціальна допомога;
- d) соціальний ризик;
- e) соціальна сфера.

Рекомендована література:

1. Боднарук М. І. Правове регулювання соціального страхування в Україні : монографія. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2014. 472 с. [Міністерство освіти і науки України \(chnu.edu.ua\)](http://chnu.edu.ua)
2. Внукова Н. М., Кузьминчук Н. В. Соціальне страхування: Навч. посібн. Київ: Кондор, 2006. 352с.
3. Коцюбинська Є. Б. Сучасний стан соціального страхування в Україні. 2018. Вип. 2 (40). С.33-36. <http://eztuir.ztu.edu.ua/handle/123456789/7405>.
4. Кравченко Л. В., Сусло Л. В. Система соціального страхування : навч. посіб. Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : Візаві, 2021. 188 с. URL : <https://dspace.udpu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/14858/%d0%a1%d0%b8%d1%81%d1%82%d0%b5%d0%bc%d0%b0%20%d1%81%d0%be%d1%86%d1%96%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%be%d0%b3%d0%be%20%20%d1%81%d1%82%d1%80%d0%b0%d1%85%d1%83%d0%b2%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f%20%d0%bd%d0%b0%d0%b2%d1%87.%d0%bf%d0%be%d1%81.pdf?sequence=1>.
5. Марич М.Г. Соціальне страхування : навч. посібник. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 176 с. С. 20-30. URL : https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4724/Zam_H-099_Marych_Soc_Strahvannya_For_On_Line.pdf?sequence=1.
6. Нечипоренко С. Д. Сутність та значення соціального страхування в системі соціального захисту населення. *Агросвіт*. 2017. № 6. http://www.agrosvit.info/pdf/6_2017/11.pdf.
7. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 14.01.1998 р. № 16/98-ВР. Редакція від 31.03.2023 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80#Text>.
8. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 р. № 1105-XIV. Редакція від 29.07.2023 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>.
9. Сорочинська О.Л. Становлення і розвиток системи державного соціального страхування в Україні. *Питання історії науки і техніки*. 2011. № 3. С. 56-67. URL : <http://dspace.nbu.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/77214/09-Sorochinska.pdf?sequence=1>.
10. Соціальне страхування : підруч. / за ред. О. П. Кириленко та В. С. Толуб'яка. Тернопіль : Екон. думка ТНЕУ, 2016. 516 с. С. 17-71. <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/14756/1/%D0%A2%D0%BE%D0%BB%D1%83%D0%B1%D1%8F%D0%BA.pdf>.
11. Товстопят Л.М. Історичні аспекти виникнення та еволюція соціального захисту населення в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2010, № 1, Т. 1. URL : <http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/2999/1/C%D0%A2%D0%9E%D0%9F%D0%A7%D0%90%D0%9A.pdf>.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2.

Тема заняття: **Іноземний досвід соціального страхування.**

План заняття:

1. Моделі соціального страхування в світі.
2. Моделі соціального страхування в Європі.
3. Особливості систем соціального страхування в країнах світу.
4. Особливості систем соціального страхування в європейських країнах.

Презентації доповідей, аналітичного (критичного) огляду на теми:

1. Особливості системи соціального страхування Канади.
2. Особливості системи соціального страхування Англії.
3. Особливості системи соціального страхування Польщі.
4. Особливості системи соціального страхування Литви.
5. Особливості системи соціального страхування Естонії.
6. Особливості системи соціального страхування Латвії.
7. Особливості системи соціального страхування Франції.
8. Особливості системи соціального страхування Італії.
9. Особливості системи соціального страхування Іспанії.
10. Особливості системи соціального страхування Ізраїлю.
11. Особливості системи соціального страхування Японії.
12. Особливості системи соціального страхування Данії.
13. Особливості системи соціального страхування Швеції.
14. Особливості системи соціального страхування Німеччини.
15. Особливості системи соціального страхування Чехії.
16. Особливості системи соціального страхування Австралії.
17. Особливості системи соціального страхування Нідерландів.
18. Особливості системи соціального страхування Болгарії.
19. Особливості системи соціального страхування Індії.
20. Особливості системи соціального страхування Китаю.
21. Особливості системи соціального страхування Єгипту.
22. Особливості системи соціального страхування Туреччини.
23. Особливості системи соціального страхування США.
24. Особливості системи соціального страхування Бразилії.
25. Особливості системи соціального страхування.....(обрати іншу країну світу).

Завдання для самостійного опрацювання:

Проведіть порівняльний аналіз системи соціального страхування обраної Вами країни та України за допомогою таблиці:

Вид обов'язкового соціального страхування	Наявність, розмір соціального внеску	
	Обрана країна	Україна

Приклад дискусійних питань:

1. Які, на Вашу думку, переваги і недоліки скандинавської моделі соціального страхування?
2. Які, на Вашу думку, переваги і недоліки континентальної моделі соціального страхування?
3. Які, на Вашу думку, переваги і недоліки ліберальної моделі соціального страхування?
4. Які, на Вашу думку, переваги і недоліки Південноєвропейської моделі соціального страхування?
5. Які, на Вашу думку, переваги і недоліки соціального страхування в США?
6. Які, на Вашу думку, переваги і недоліки соціального страхування Німеччини?
7. Які, на Вашу думку, переваги і недоліки соціального страхування Англії?
8. Які, на Вашу думку, переваги і недоліки соціального страхування Франції?
9. Які, на Вашу думку, переваги і недоліки соціального страхування Італії?
10. Досвід якої країни можна застосувати для реформування системи соціального страхування в Україні?

Тестові завдання для перевірки своїх знань:

- 1) *До якої моделі соціального страхування відносять модель Отто фон Бісмарка?*
 - a) континентальна модель соціального страхування;
 - b) англосаксонська модель соціального страхування;
 - c) скандинавська модель соціального страхування;
 - d) південно-європейська модель соціального страхування;
 - e) європейська модель соціального страхування.
- 2) *До якої моделі соціального страхування відносять модель Вільяма Беверіджа?*
 - a) континентальна модель соціального страхування;
 - b) англосаксонська модель соціального страхування;
 - c) скандинавська модель соціального страхування;
 - d) південно-європейська модель соціального страхування;
 - e) європейська модель соціального страхування.
- 3) *Яка модель соціального страхування передбачає основне фінансування за рахунок оподаткування?*
 - a) континентальна модель соціального страхування;
 - b) англосаксонська модель соціального страхування;
 - c) скандинавська модель соціального страхування;
 - d) південно-європейська модель соціального страхування;
 - e) європейська модель соціального страхування.

4) Яка модель соціального страхування за основу визначення розміру соціальної допомоги бере не величину сплачених внесків, а встановлений мінімальний рівень потреб людини?

- a) континентальна модель соціального страхування;
- b) англосаксонська модель соціального страхування;
- c) скандинавська модель соціального страхування;
- d) південно-європейська модель соціального страхування;
- e) європейська модель соціального страхування.

5) Яка модель соціального страхування передбачає тісний зв'язок між рівнем соціального захисту та тривалістю професійної діяльності?

- a) континентальна модель соціального страхування;
- b) англосаксонська модель соціального страхування;
- c) скандинавська модель соціального страхування;
- d) південно-європейська модель соціального страхування;
- e) європейська модель соціального страхування.

Рекомендована література:

1. Борисюк О.В. Імплементация зарубіжних моделей соціального страхування до вітчизняних реалій. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4.4/2.pdf>.

2. Сидорчук А.А. Моделі реалізації соціального страхування в ринковій економіці: світовий досвід та реалії запровадження в Україні. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/11580/1/%d1%81%d1%82%d0%b0%d1%82%d1%82%d1%8f %d0%a1%d0%b8%d0%b4%d0%be%d1%80%d1%87%d1%83%d0%ba %d0%90.%d0%90.%d0%a7%d0%b5%d1%80%d0%bd%d1%96%d0%b3%d1%96%d0%b2.PDF>.

3. Серватинська І. Моделі соціальної політики та соціального страхування: світовий і вітчизняний досвід. 2014. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/5213/1/%d0%a1%d0%b5%d1%80%d0%b2%d0%b0%d1%82%d0%b8%d0%bd%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b0%20%d0%86..pdf>.

4. Леванда О. М. Соціальне страхування у країнах світу та перспективи для України. 2021. URL: https://www.researchgate.net/publication/356666025_Socialne_strahuvanna_u_krainah_svitu_ta_pespektivi_dla_Ukraini.

5. Кравченко Л. В., Сусло Л. В. Система соціального страхування : навч. посіб. Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : Візаві, 2021. 188 с. URL : <https://dspace.udpu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/14858/%d0%a1%d0%b8%d1%81%d1%82%d0%b5%d0%bc%d0%b0%20%d1%81%d0%be%d1%86%d1%96%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%be%d0%b3%d0%be%20%20%d1%81%d1%82%d1%80%d0%b0%d1%85%d1%83%d0%b2%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f%20%d0%bd%d0%b0%d0%b2%d1%87.%d0%bf%d0%be%d1%81.pdf?sequence=1>.

6. Sozialgesetzbuch (SGB) Erstes Buch (I). URL : https://www.gesetze-im-internet.de/sgb_1/

7. Sozialgesetzbuch (Deutschland) URL : [https://de.wikipedia.org/wiki/Sozialgesetzbuch_\(Deutschland\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Sozialgesetzbuch_(Deutschland))

8. Social insurance in the Czech Republic URL: https://cs.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A1ln%C3%AD_zabezpe%C4%8Den%C3%AD_v_%C4%8Cesku#Zdravotn%C3%AD_poji%C5%A1t%C4%9Bn%C3%AD

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3.

Тема заняття: **Державне регулювання соціального страхування в Україні. Управління коштами соціального страхування.**

План заняття:

1. Фінансовий механізм регулювання соціального страхування.
2. Соціальні стандарти та нормативи.
3. Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.
4. Фонди соціального страхування в Україні.

Приклад розв'язання типових задач:

Задача 1. Заробітна плата працівника на 01.10.2023 року становить 10000 грн. Визначте розмір єдиного соціального внеску.

Розв'язок: розмір єдиного страхового внеску розраховується за формулою 1, якщо розмір заробітної плати не перевищує максимальну базу нарахування єдиного внеску (15 мінімальних заробітних плат):

$$ЄСВ = С_{ЄСВ} \times ЗП, \quad (1)$$

де ЄСВ – єдиний соціальний внесок, грн;

ЗП – розмір заробітної плати, грн;

$C_{ЄСВ}$ – ставка єдиного соціального внеску, грн.

Перевіряємо за допомогою формули 2 чи не перевищує розмір заробітної плати робітника максимальну базу нарахування єдиного внеску:

$$БН_{\max} = 15 \times ЗП_{\min} \quad (2)$$

де $БН_{\max}$ – розмір максимальної бази нарахування єдиного внеску, грн;

$ЗП_{\min}$ – розмір мінімальної заробітної плати, грн.

Відповідно умовам задачі $БН_{\max} = 15 \times 6700 = 100\,500$ (грн).

Відповідно умові задачі перевіряємо $10\,000 \text{ грн} < 100\,500 \text{ грн}$.

В нашому випадку розмір доходу не перевищує максимальну базу нарахування єдиного соціального внеску.

Розмір єдиного соціального внеску розраховуємо за допомогою формули 1:

$$ЄСВ = (22/100) \times 10\,000 = 0,22 \times 10\,000 = 2\,200 \text{ (грн.)}$$

Відповідь: розмір єдиного соціального внеску становить 2 200 грн.

Задача 2. Заробітна плата працівника на 01.10.2023 року становить 150 000 грн. Визначте розмір єдиного соціального внеску.

Розв'язок: перевіряємо за допомогою формули 2 чи перевищує розмір заробітної плати робітника максимальну базу нарахування єдиного внеску:

Відповідно умовам задачі $БН_{\max} = 15 \times 6700 = 100\,500$ (грн).

Відповідно умові задачі перевіряємо $150\,000 \text{ грн} > 100\,500 \text{ грн}$.

В нашому випадку розмір доходу перевищує максимальну базу нарахування єдиного соціального внеску. Тому розмір єдиного соціального внеску розраховуємо за допомогою формули 3:

$$ЄСВ = ЄСВ_{\max} = С_{ЄСВ} \times БН_{\max}, \quad (3)$$

де ЄСВ – єдиний соціальний внесок, грн;

$ЄСВ_{\max}$ – розмір єдиного соціального внеску з максимальної бази його

нарахування, грн;

$C_{\text{ЄСВ}}$ – ставка єдиного соціального внеску, грн;

БН_{max} – розмір максимальної бази нарахування єдиного внеску, грн.

Відповідно умовам задачі знаходимо $\text{БН}_{\text{max}} = 15 \times 6700 = 100\,500$ (грн).

Відповідно умовам задачі розраховуємо розмір соціального внеску:

$\text{ЄСВ} = \text{ЄСВ}_{\text{max}} = (22/100) \times 100\,500 = 0,22 \times 100\,500 = 22\,110$ (грн.).

Відповідь: розмір єдиного соціального внеску становить 22 110 грн.

Задача 3. Заробітна плата працівника за основним місцем роботи на 01.10.2023 року становить 6 000 грн. Визначте розмір єдиного соціального внеску.

Розв'язок: Перевіряємо за допомогою формули 2 чи не перевищує розмір заробітної плати робітника максимальну базу нарахування єдиного внеску:

Відповідно умовам задачі $\text{БН}_{\text{max}} = 15 \times 6700 = 100\,500$ (грн).

Відповідно умові задачі перевіряємо $6\,000 \text{ грн} < 100\,500 \text{ грн}$.

В нашому випадку розмір доходу не перевищує максимальну базу нарахування єдиного соціального внеску.

В нашому випадку необхідно також перевірити чи розмір заробітної плати не менше встановленої мінімальної заробітної плати. У випадку коли розмір отриманої заробітної плати перевищує розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на місяць, за який отримано дохід, сума єдиного внеску розраховується за допомогою формули 1. У випадку коли розмір отриманої заробітної плати не перевищує розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на місяць, за який отримано дохід, сума єдиного внеску розраховується за допомогою формули 4:

$$\text{ЄСВ} = \text{ЄСВ}_{\text{min}} = C_{\text{ЄСВ}} \times \text{ЗП}_{\text{min}}, \quad (4)$$

де ЄСВ – єдиний соціальний внесок, грн;

ЄСВ_{min} – розмір єдиного соціального внеску з мінімальної заробітної плати, встановленої законом на місяць, за який отримано заробітну плату, грн;

$C_{\text{ЄСВ}}$ – ставка єдиного соціального внеску, грн;

ЗП_{min} – розмір мінімальної заробітної плати, встановленої законом на місяць, за який отримано заробітну плату, грн.

Таким чином отримуємо нерівність (5):

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{ЗП} < \text{ЗП}_{\text{min}}, \text{ЄСВ} = \text{ЄСВ}_{\text{min}} = C_{\text{ЄСВ}} \times \text{ЗП}_{\text{min}} \\ \text{ЗП} > \text{ЗП}_{\text{min}}, \text{ЄСВ} = C_{\text{ЄСВ}} \times \text{ЗП} \end{array} \right. \quad (5)$$

де ЗП – розмір заробітної плати, грн;

де ЗП_{min} – розмір мінімальної заробітної плати, встановленої законом на місяць, за який отримано заробітну плату, грн;

ЄСВ – єдиний соціальний внесок, грн;

ЄСВ_{min} – розмір єдиного соціального внеску з мінімальної заробітної плати, встановленої законом на місяць, за який отримано заробітну плату, грн;

$C_{\text{ЄСВ}}$ – ставка єдиного соціального внеску, грн.

Відповідно умов задачі 01.10.2023 року розмір становить $\text{ЗП}_{\text{min}} = 6700$ (грн).

Перевіряємо нерівність 6000 грн < 6700 грн.

В нашому випадку розмір отриманої заробітної плати менше розміру мінімальної заробітної плати, тому визначаємо розмір єдиного соціального внеску за допомогою формули 4: $ЄСВ = ЄСВ_{\min} = (22/100) \times 6\,700 = 0,22 \times 6\,700 = 1\,474$ (грн.).

Відповідь: розмір єдиного соціального внеску становить 1 474 грн.

Завдання для самостійного опрацювання:

Обґрунтуйте власний висновок щодо необхідності та доцільності об'єднання Фонду соціального страхування України з Пенсійним фондом України після перегляду відео за посиланням: https://www.youtube.com/watch?v=3jRT_4N-dBg&t=14s

Приклад дискусійних питань:

1. В чому особливості фінансового механізму регулювання соціального страхування?
2. Які методи державного регулювання відносять до прямих?
3. Які методи державного регулювання відносять до непрямих?
4. В чому, на Вашу думку, переваги соціального партнерства (трипартизму)?
5. Як здійснюється облік застрахованих осіб в Україні?
6. Хто є платниками єдиного соціального внеску в Україні?
7. Який розмір ставки єдиного соціального внеску в Україні?
8. З якою метою встановлюються державні соціальні стандарти?
9. З якою метою встановлюються соціальні нормативи?
10. Максимальна величина бази нарахування єдиного внеску в Україні?

Тестові завдання для перевірки своїх знань:

- 1) Яка кількість фондів соціального страхування функціонують в Україні?
 - a) два фонди соціального страхування;
 - b) три фонди соціального страхування;
 - c) чотири фонди соціального страхування;
 - d) один фонд соціального страхування;
 - e) жодного фонду соціального страхування.
- 2) Кому передали функції Фонду соціального страхування України?
 - a) Пенсійному фонду України;
 - b) Кабінету Міністрів України;
 - c) Державній службі зайнятості;
 - d) Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття;
 - e) Податковій службі України.
- 3) Кому передали частину функцій Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві?

- a) Пенсійному фонду України;
- b) Кабінету Міністрів України;
- c) Державній службі зайнятості;
- d) Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття;
- e) Податковій службі України.

4) Яка кількість представників держави, застрахованих осіб та роботодавців до складу правління Пенсійного фонду України?

- a) сім представників;
- b) п'ять представників;
- c) два представника;
- d) чотири представника;
- e) шість представників.

5) Кому передали функції Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування з тимчасової втрати працездатності?

- a) Пенсійному фонду України;
- b) Кабінету Міністрів України;
- c) Державній службі зайнятості;
- d) Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття;
- e) Податковій службі України.

Рекомендована література:

1. Кравченко Л. В., Сусло Л. В. Система соціального страхування : навч. посіб. Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : Візаві, 2021. 188 с. С. 21-29. URL : <https://dspace.udpu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/14858/%d0%a1%d0%b8%d1%81%d1%82%d0%b5%d0%bc%d0%b0%20%d1%81%d0%be%d1%86%d1%96%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%be%d0%b3%d0%be%20%20%d1%81%d1%82%d1%80%d0%b0%d1%85%d1%83%d0%b2%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f%20%d0%bd%d0%b0%d0%b2%d1%87.%d0%bf%d0%be%d1%81.pdf?sequence=1>.

2. Марич М.Г. Соціальне страхування : навч. посібник. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 176 с. С. 32-57. URL: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4724/Zam_H-099_Marych_Soc_Strahvannya_For_On_Line.pdf?sequence=1.

3. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV. Редакція від 01.10.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>.

4. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 8 липня 2010 року № 2464-VI Редакція від 07.09.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4.

Тема заняття: **Соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.**

План заняття:

1. Нормативно-правове регулювання нарахування і виплати допомоги у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.
2. Порядок дій для отримання лікарняних.
3. Нарахування лікарняних.

Приклад розв'язання типових задач:

Задача 1: Працівник захворів в червні 2021 року, лежав у лікарні 10 днів. Загальний трудовий стаж - 10 років. Трудовий стаж за останні 12 календарних місяців на підприємстві є. За останні 12 календарних місяців: щорічна основна відпустка 14 днів у липні 2020 року; лікарняний 3 дні у вересні 2020 року. Оклад - 15 тис. грн., не отримував премій та надбавок; у липні 2020 року отримав з відпускними 17 тис. грн. Визначити розмір лікарняних, які отримує застрахована особа.

Розв'язок: Оплачується як загальне захворювання.

Загальну формулу розрахунку лікарняних можна представити у наступному вигляді:

$$Л = З.П.с.д. \cdot Кс.с. \cdot Кд.л., \quad (1)$$

де З.П.с.д. – середньоденна заробітна плата;

Кс.с. – коефіцієнт страхового стажу робітника;

Кд.л. – кількість календарних днів лікарняного, згідно із листком непрацездатності, виданим у встановленому порядку.

Відповідно до статті Закону України від 23.09.1999 р. № 1105-XIV відсоток оплати лікарняних 100% оскільки 10 років більше 8 років. Трудовий стаж за останні 12 календарних місяців є, тому обмеження по мінімальній сумі не застосовуємо.

Визначаємо розрахунковий період червень 2020 року – травень 2021 року. Розрахуємо кількість календарних днів для розрахунку середньої зарплати (табл.) при цьому період відпуски в липні враховується, а період лікарняних у вересні ні.

№	Місяць, рік	Кількість днів	Заробітна плата
1	Червень 2020р.	30	15000
2	Липень 2020р.	31	17000
3	Серпень 2020р.	31	15000
4	Вересень 2020р.	30-3=27	15000
5	Жовтень 2020р.	31	15000
6	Листопад 2020р.	30	15000
7	Грудень 2020р.	31	15000
8	Січень 2021р.	31	15000
9	Лютий 2021р.	28	15000

10	Березень 2021р.	31	15000
11	Квітень 2021р.	30	15000
12	Травень 2021р.	31	15000
Разом		362	182000

Також можна розрахувати: $365 - 3 = 362$ дн.

Середньоденна зарплата становить:

$$182000 / 362 = 502,76 \text{ грн.}$$

Лікарняні за перші за п'ять дні, які заплатить підприємство становить

$$502,76 \cdot 5 = 2513,80 \text{ грн.}$$

Лікарняні за решту п'ять днів., які заплатить Пенсійний Фонд України становить:

$$502,76 \cdot 5 = 2513,80 \text{ грн.}$$

Застрахована особа отримає лікарняні у розмірі 5027,60 грн.

Відповідь: 5027,60 грн.

Задача 2: Працівник захворів в листопаді 2023 року, лежав у лікарні 18 днів. Загальний трудовий стаж - 7 років. Трудовий стаж за Останні 12 календарних місяців має трудовий стаж на підприємстві. Оклад - 150 тис. грн., не отримував премій та надбавок. Визначити розмір лікарняних, які отримує застрахована особа.

Розв'язок: Оплачується як загальне захворювання.

Відповідно до статті Закону України від 23.09.1999 р. № 1105-XIV відсоток оплати лікарняних 60 % оскільки 7 років.

Трудовий стаж за останні 12 календарних місяців є, тому обмеження по мінімальній сумі не застосовуємо. Визначаємо розрахунковий період листопад 2022 року - жовтень 2023 року. Розрахуємо кількість календарних днів для розрахунку середньої зарплати (табл. 2) 365 днів.

Таблиця 2

Розрахунок кількості днів

№	Місяць, рік	Кількість днів	Зарплата		Максимальний розмір	
			за місяць	за день	за місяць	за день
1.	Листопад 2022р.	30	150 000	5000,00	100 500	3301,58
2.	Грудень 2022р.	31	150 000	4838,71	100 500	3301,58
3.	Січень 2023р.	31	150 000	4838,71	100 500	3301,58
4.	Лютий 2023р.	28	150 000	5357,14	100 500	3301,58
5.	Березень 2023р.	31	150 000	4838,71	100 500	3301,58
6.	Квітень 2023р.	30	150 000	5000,00	100 500	3301,58
7.	Травень 2023р.	31	150 000	4838,71	100 500	3301,58
8.	Червень 2023р.	30	150 000	5000,00	100 500	3301,58
9.	Липень 2023р.	31	150 000	4838,71	100 500	3301,58
10.	Серпень 2023р.	31	150 000	4838,71	100 500	3301,58
11.	Вересень 2023р.	30	150 000	5000,00	100 500	3301,58
12.	Жовтень 2023р.	31	150 000	4838,71	100 500	3301,58
Разом		365	1 800 000		100 500	

Застосуємо обмеження по максимальній сумі допомоги по тимчасовій непрацездатності у розрахунку на місяць не повинна перевищувати розмір максимальної величини бази нарахування єдиного внеску (15 мінімальних зарплат).

Станом на листопад 2023 року це $15 \times 6700 = 100\,500$ грн.

Таким чином. середньоденна зарплата для нарахування допомоги становить:

$$100\,500 / 30,44 = 3301,58 \text{ грн}$$

Лікарняні за перші за п'ять дні, які заплатить підприємство становить:

$$3301,58 \times 5 = 16\,507,9 \text{ грн.}$$

Лікарняні за решту п'ять днів, які заплатить Пенсійний Фонд України становить:

$$3301,58 \times (18-5) = 3001,58 \times 13 = 42\,920,54 \text{ грн.}$$

Застрахована особа отримає лікарняні у розмірі:

$$16\,507,9 + 42\,920,54 = 59\,428,44 \text{ грн.}$$

Відповідь: 59 428,44 грн.

Задача 3: Працівник захворів в листопаді 2023 року, лежав у лікарні 10 днів. Загальний трудовий стаж - 10 років. Трудовий стаж за останні 12 календарних місяців на підприємстві 5 місяців. Оклад - 15 тис. грн., не отримував премій та надбавок.

Розв'язок: Оплачується як загальне захворювання.

Відсоток оплати лікарняних 100%.

Трудовий стаж за останні 12 календарних місяців становить 5 місяців, тому застосовуємо обмеження по мінімальній сумі.

Застраховані особи, які протягом 12 місяців перед настанням страхового випадку за даними Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування мають страховий стаж менше 6 місяців, мають право на допомогу по тимчасовій непрацездатності виходячи з нарахуваної заробітної плати (доходу), з якої сплачуються страхові внески, але не більше за розмір допомоги, обчислений із мінімальної заробітної плати, встановленої на час настання страхового випадку.

Станом на листопад 2023 року це 6700 грн.

Таким чином. середньоденна зарплата для нарахування допомоги становить:

$$6700 / 30,44 = 220,11 \text{ грн.}$$

Лікарняні за перші за п'ять дні, які заплатить підприємство становить:

$$220,11 \times 5 = 1\,100,53 \text{ грн.}$$

Лікарняні за решту п'ять днів, які заплатить Пенсійний Фонд України становить:

$$220,11 \times 5 = 1\,100,53 \text{ грн.}$$

Застрахована особа отримає лікарняні у розмірі

$$1\,100,53 + 1\,100,53 = 2\,201,06 \text{ грн.}$$

Відповідь: 2 201,06 грн.

Задача 4: Працівниця надала лікарняний по вагітності. Загальний трудовий стаж - 4 роки. Середня зарплата за один день 350 грн. розрахувати допомогу по вагітності та пологах.

Розв'язок: Оплачується як загальне захворювання. Кількість днів відповідно статті 18 Закон України від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV дорівнює 126 днів.

Лікарняні становить $350 \times 126 = 26460$ грн.

Відповідь: 26 460 грн.

Приклад дискусійних питань:

1. В чому особливості страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності?
2. Які особи підлягають страхуванню у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності?
3. Які переваги страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності?
4. Які недоліки страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності?
5. Які особливості допомоги по тимчасовій непрацездатності?
6. Які особливості допомоги по тимчасовій непрацездатності для догляду за хворим членом сім'ї?
7. Які особливості допомоги по вагітності та пологах?
8. Як страховий стаж впливає на розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності?
9. Як страховий стаж впливає на розмір допомоги по вагітності та пологах?
10. Які існують обмеження щодо розміру допомоги по тимчасовій непрацездатності?

Тестові завдання для перевірки своїх знань:

1) Що впливає на розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності, яку виплачують застрахованій особі?

- a) розмір страхового стажу та розмір середньої заробітної плати застрахованої особи;
- b) розмір страхового стажу застрахованої особи та розмір середньомісячної заробітної плати за видами економічної діяльності;
- c) розмір прожиткового мінімуму та розмір страхового стажу застрахованої особи;
- d) розмір мінімальної заробітної плати та розмір страхового стажу застрахованої особи;
- e) розмір середньомісячної заробітної плати за видами економічної діяльності.

2) Який розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності виплатять застрахованій особі, якщо її страховий стаж становить 2 роки?

- a) 50 % середньої заробітної плати застрахованої особи;

- b) 60 % середньої заробітної плати застрахованої особи;
- c) 70 % середньої заробітної плати застрахованої особи;
- d) 100 % середньої заробітної плати застрахованої особи;
- e) 80 % середньої заробітної плати застрахованої особи.

3) Який розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності виплатять застрахованій особі, якщо її страховий стаж становить 10 роки?

- a) 50 % середньої заробітної плати застрахованої особи;
- b) 60 % середньої заробітної плати застрахованої особи;
- c) 70 % середньої заробітної плати застрахованої особи;
- d) 100 % середньої заробітної плати застрахованої особи;
- e) 80 % середньої заробітної плати застрахованої особи.

4) Розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності за один місяць не повинна перевищувати?

- a) 25 мінімальних заробітних плат;
- b) 25 прожиткових мінімумів;
- c) 15 мінімальних заробітних плат;
- d) 15 прожиткових мінімумів;
- e) 15 мінімальних пенсій.

5) Хто сплачує допомогу по тимчасовій непрацездатності внаслідок захворювання за перші 5 днів?

- a) Пенсійний фонд;
- b) Фонд соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності;
- c) Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві;
- d) Фонд соціального страхування України;
- e) роботодавець.

Рекомендована література:

1. Інструкція зі статистики заробітної плати: Наказ Державного комітету статистики України від 13.01.2004 р. №5. Редакція від 24.02.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0114-04#Text>.

2. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 р. № 1105-XIV. Редакція від 01.10.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text> (дата звернення: 31.10.2023).

3. Про обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням: Постанова КМУ №1266 від 26.09.2001р. В редакції Постанови КМУ № 439 від 26.06.2015р. Редакція від 07.06.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1266-2001-%D0%BF#Text> (дата звернення: 31.10.2023).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5.

Тема заняття: Соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.

План заняття:

1. Нормативно-правове регулювання нарахування та виплат допомоги від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.
2. Порядок розслідування нещасного випадку на виробництві.
3. Розрахунок допомоги потерпілим від нещасного випадку на виробництві.

Приклад розв'язання типових задач:

Задача 1: Потерпілому 12 червня 2023 року встановлено МСЕК стійку втрату професійної працездатності 60 відсотків внаслідок нещасного випадку на виробництві. Розрахувати розмір одноразової допомоги потерпілому, якщо оклад - 15 тис. грн., не отримував премій та надбавок; у липні 2022 року отримав з відпускними 17 тис. грн. в липні 2022 року був у відпустці 14 днів, у вересні 2022 року був на лікарняному 3 дні.

Розв'язок: У разі стійкої втрати професійної працездатності, встановленої МСЕК, уповноважений орган управління здійснює потерпілому одноразову страхову виплату, розмір якої визначається відповідно до ступеня втрати професійної працездатності, виходячи з розрахунку 7 мінімальних заробітних плат, встановлених законом на день настання права потерпілого на страхову виплату.

Станом на 12 червня 2022 року мінімальна заробітна плата становить 6 700 грн.

Розмір одноразової допомоги потерпілому становить:
$$7 \times 6\,700 \times (60 / 100) = 28\,140 \text{ грн.}$$

Відповідь: 28 140 грн.

Задача 2. Внаслідок нещасного випадку на виробництві, яке сталося 20 жовтня 2023 року загинув робітник. В якого на утриманні було 2 неповнолітніх дітей та дружина, яка знаходиться в відпустці за доглядом дитини. Середньомісячна заробітна плата (дохід) перед настанням страхового випадку складає 10 000 грн.

Розрахувати розмір одноразової допомоги сім'ї та утриманцям потерпілому.

Розв'язок:

Одноразова допомога сім'ї у сумі, що дорівнює 40 мінімальних заробітних плат на день настання права на страхову виплату.

Розмір одноразової допомоги сім'ї становить:

$$40 \times 6\,700 = 268\,000 \text{ грн.}$$

Одноразова страхова виплата кожній особі, яка мала право на одержання утримання від потерпілого, а також його дитині, яка народилася протягом не

більш як десятимісячного строку після смерті потерпілого, у сумі, що дорівнює 8 мінімальних заробітних плат на день настання права на страхову виплату.

Розмір одноразової допомоги одному утриманцю:

$$8 \times 6700 = 53\,600 \text{ грн.}$$

На утриманні знаходилося 3 особи, тому:

$$53\,600 \times 3 = 160\,800 \text{ грн.}$$

Загальна сума одноразової допомоги становить:

$$268\,000 + 160\,800 = 428\,800 \text{ грн.}$$

Відповідь: 428 800 грн.

Задача 3. Потерпілому встановлено МСЕК стійку втрату професійної працездатності 40 % у зв'язку з нещасним випадком на виробництві в січні 2023 році. Через деякий час йому встановлюється 60 % професійної працездатності внаслідок професійного захворювання. Повторне ушкодження здоров'я настало з вини одного й того ж роботодавця. Розрахувати розмір одноразової допомоги потерпілому внаслідок нещасного випадку на виробництві.

Розв'язок:

У разі якщо під час подальших обстежень МСЕК встановить потерпілому вищий ступінь втрати стійкої професійної працездатності з урахуванням іншої професійної хвороби або іншого каліцтва, пов'язаного з виконанням трудових обов'язків, такому потерпілому здійснюється одноразова страхова виплата, розмір якої визначається відповідно до відсотка, на який збільшено ступінь втрати працездатності порівняно з попереднім обстеженням МСЕК, виходячи з розрахунку 7 мінімальних заробітних плат, встановлених законом на день настання права

*Страхова % збільшення втрати x 7 min зарплат.
Виплата = професійної працездатності*

В 2023 році 7 мінімальних заробітних плат це 46900 грн (6700 x 7)

Розмір одноразової допомоги потерпілому становить:

$$7 \times 6\,700 \times ((60 - 40) / 100) = 9\,380 \text{ грн.}$$

Відповідь: 9 480 грн.

Задача 4: Працівник внаслідок нещасного випадку на виробництві попав до лікарні в листопаді 2023 року, де лежав 20 днів. Загальний трудовий стаж - 10 років. Трудовий стаж за останні 12 календарних місяців на підприємстві 5 місяців. Середньоденна заробітна плата - 400 грн., не отримував премій та надбавок. Розрахувати розмір його лікарняних.

Розв'язок: Допомога по тимчасовій непрацездатності виплачується в розмірі 100 відсотків середньої заробітної плати, не залежно від стажу.

Перші 17 днів тимчасової непрацездатності оплачуються роботодавцем за рахунок коштів підприємства, установи, організації.

Лікарняні за перші за 17 дні, які заплатить підприємство становить:

$$400 \times 17 = 6\,800 \text{ грн.}$$

Лікарняні за решту днів, які заплатить Пенсійний Фонд України становить:
 $(20 - 17) \times 400 = 1\,200$ грн.
Застрахована особа отримає лікарняні у розмірі
 $6\,800 + 1\,200 = 8\,000$ грн.

Відповідь: 8 тис. грн.

Приклад дискусійних питань:

1. В чому особливості соціального страхування у від нещасного випадку на виробництві?
2. Які особи підлягають соціальному страхуванню у від нещасного випадку на виробництві?
3. Які переваги соціального страхування від нещасного випадку на виробництві?
4. Які недоліки соціального страхування від нещасного випадку на виробництві?
5. Які особливості допомоги по тимчасовій непрацездатності внаслідок нещасного випадку на виробництві?
6. Які особливості виплати одноразової допомоги потерпілим від нещасного випадку на виробництві?
7. Як страховий стаж впливає на розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності внаслідок нещасного випадку на виробництві?
8. Які існують обмеження щодо розміру допомоги при соціальному страхуванні від нещасного випадку на виробництві?
9. Досвід якої країни можна застосувати для удосконалення соціального страхування від нещасного випадку на виробництві в Україні?
10. Які чинники впливають на розмір допомоги на поховання робітника внаслідок нещасного випадку на виробництві?

Тестові завдання для перевірки своїх знань:

- 1) Який розмір одноразової допомоги платить Фонд соціального страхування України у разі стійкої втрати професійної працездатності внаслідок нещасного випадку на виробництві?
 - a) 10 прожиткових мінімумів;
 - b) 17 прожиткових мінімумів;
 - c) 100 прожиткових мінімумів;
 - d) 17 фактичних заробітних плат;
 - e) 17 мінімальних заробітних плат.
- 2) Який розмір одноразової допомоги платить Фонд соціального страхування України у разі смерті потерпілого внаслідок нещасного випадку на виробництві?
 - a) 10 прожиткових мінімумів;
 - b) 17 прожиткових мінімумів;
 - c) 100 прожиткових мінімумів;
 - d) 17 заробітних плат;
 - e) 17 мінімальних заробітних плат.

3) Який розмір допомоги по тимчасовій непрацездатності внаслідок нещасного випадку на виробництві платить Фонд соціального страхування України, якщо потерпілий має стаж 5 років?

- a) 50 % середньої заробітної плати застрахованої особи;
- b) 60 % середньої заробітної плати застрахованої особи;
- c) 70 % середньої заробітної плати застрахованої особи;
- d) 100 % середньої заробітної плати застрахованої особи;
- e) 80 % середньої заробітної плати застрахованої особи.

4) Від чого залежить розмір щомісячної страхової виплати втраченого заробітку, який виплачує Фонд соціального страхування України потерпілому внаслідок нещасного випадку на виробництві?

- a) від середньої заробітної плати потерпілої особи та ступеня втрати нею професійної працездатності;
- b) від середньої заробітної плати та страхового стажу потерпілої особи;
- c) від прожиткового мінімуму та страхового стажу потерпілої особи;
- d) від прожиткового мінімуму та ступеня втрати потерпілою особою професійної працездатності;
- e) від прожиткового мінімуму для працездатних осіб.

5) Хто сплачує перші 5 днів допомоги по тимчасовій непрацездатності внаслідок нещасного випадку на виробництві?

- a) Пенсійний фонд;
- b) Фонд соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності;
- c) Фонд соціального страхуванням від нещасних випадків на виробництві;
- d) Фонд соціального страхування України;
- e) роботодавець.

Рекомендована література:

1. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23 вересня 1999 року № 1105-XIV. Редакція від 01.10.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>.
2. Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві: Постанова КМУ від 17.04.2019 р. № 337. Редакція від 07.02.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-%D0%BF#n12>.
3. Про обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням: Постанова КМУ №1266 від 26.09.2001р. В редакції Постанови КМУ № 439 від 26.06.2015р. Редакція від 07.06.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1266-2001-%D0%BF#Text>.
4. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-XII. Редакція від 01.10.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>.
5. Служба охорони праці. Веб сайт. <https://pro-op.com.ua/>

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6.

Тема заняття: **Соціальне страхування на випадок безробіття.**

План заняття:

1. Нормативно-правове регулювання нарахування та виплат допомоги по безробіттю.
2. Перелік дій для отримання допомоги по безробіттю.
3. Розрахунок допомоги по безробіттю.

Приклад розв'язання типових задач:

Задача 1: Особа була звільнена у зв'язку зі скороченням 14 квітня 2023 року. Середня заробітна плата особи складає 18 тис. грн. Загальний страховий стаж 4,5 років, при цьому останні 12 місяців особи працювала. Зареєструвалася в Центрі зайнятості 19 квітня 2023 року. Розрахуйте розмір та терміни отримання допомоги по безробіттю.

Розв'язок:

1. Визначимо право та терміни отримання допомоги по безробіттю.

Відповідно п. 1 статті 22 Закону України № 1533-III «Право на допомогу по безробіттю залежно від страхового стажу мають застраховані особи, визнані в установленому порядку безробітними, страховий стаж яких протягом 12 місяців, що передували реєстрації особи як безробітної, становить не менше ніж 7 місяців за даними Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування» [4].

Відповідно умовам задачі особа працювала останні 12 місяців, тому маж право на допомогу по безробіттю.

Відповідно п. 2 статті 22 Закону України № 1533-III «тривалість виплати допомоги по безробіттю визначається залежно від страхового стажу:

до 3 років - 180 календарних днів;

від 3 до 6 років - 210 календарних днів;

від 6 до 12 років - 240 календарних днів;

від 12 до 18 років - 270 календарних днів;

від 18 до 24 років - 300 календарних днів;

від 24 до 30 років - 330 календарних днів;

понад 30 років - 360 календарних днів» [4].

Відповідно умовам задачі особа має загальний стаж 4 роки 6 місяців, тому виплата допомоги по безробіттю буде проводитися впродовж 210 календарних днів.

Відповідно п. 5 статті 22 Закону України № 1533-III «Допомога по безробіттю призначається з 8 дня після реєстрації застрахованої особи в установленому порядку в територіальному органі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції» [4].

Відповідно умовам задачі особа зареєструвалася в Центрі зайнятості 19 квітня 2023 року, тому виплата допомоги по безробіттю буде проводитися з 27 квітня 2023 року до 24 серпня 2023 року.

2. Визначимо розмір допомоги по безробіттю.

Відповідно п. 1 статті 25 Закону України № 1533-III «розмір допомоги по безробіттю визначається у відсотках до їх середньої заробітної плати (доходу) залежно від страхового стажу, але не менше ніж мінімальний розмір допомоги по безробіттю, встановлений правлінням Фонду для цієї категорії осіб:

до 3 років - 50 відсотків;

від 3 до 6 років - 55 відсотків;

від 6 до 12 років - 60 відсотків;

від 12 до 18 років - 65 відсотків;

від 18 до 24 років - 70 відсотків;

від 24 до 30 років - 75 відсотків;

понад 30 років - 80 відсотків» [4].

Відповідно умовам задачі особа має загальний стаж 4 роки 6 місяців, тому розмір допомоги по безробіттю складає 55 % середньої заробітної плати:

$$(55 / 100) \times 18000 = 9900 \text{ грн.}$$

Відповідно п. 5 статті 25 Закону України № 1533-III «Допомога по безробіттю не може перевищувати півтора розміру мінімальної заробітної плати» [4].

Відповідно умовам задачі станом на червень 2023 року максимальний розмір допомоги по безробіттю складає:

$$1,5 \times 6700 = 10050 \text{ грн.}$$

Перевіряємо чи не перевищує розмір допомоги по безробіттю:

$$9900 \text{ грн.} < 10050 \text{ грн.}$$

Розмір допомоги по безробіттю не перевищує встановленого максимального значення.

Відповідно до п.1.2 Постанови Правління Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття «Установити мінімальний розмір допомоги по безробіттю у розмірі 2500 гривень» [8].

Перевіряємо чи не менше розмір допомоги по безробіттю:

$$9900 \text{ грн.} > 2500 \text{ грн.}$$

Розмір допомоги по безробіттю не менше встановленого мінімального значення.

Відповідно п. 1 статті 25 Закону України № 1533-III «Допомога по безробіттю виплачується залежно від тривалості безробіття у відсотках до визначеного розміру:

перша половина строку тривалості виплати допомоги по безробіттю - 100 %; у подальшому - 50 %» [4].

Таким чином перші 60 днів з 27 квітня до 25 червня 2023 року розмір допомоги по безробіттю виплачується в розмірі 100 % і становить 9900 грн., наступні 60 днів з 26 червня до 24 серпня 2023 року розмір допомоги по безробіттю виплачується в розмірі 50 % і становить:

$$(50 / 100) \times 9900 = 4950 \text{ грн.}$$

Відповідь: 60 днів з 27 квітня до 25 червня 2023 року особа буде отримувати допомогу по безробіттю в розмірі 9900 грн., з 26 червня до 24 серпня 2023 року - 4950 грн.

Приклад практичного завдання:

Завдання 1: Скачати за посиланням та заповнити заяву по призначенню допомоги по безробіттю.

Бланк заяви по призначенню допомоги по безробіттю:
<https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwiki.legalaid.gov.ua%2Fimages%2F1%2F18%2F%25D0%2597%25D0%25B0%25D1%258F%25D0%25B2%25D0%25B0%25D0%25BF%25D1%2580%25D0%25BE%25D0%25BF%25D1%2580%25D0%25B8%25D0%25B7%25D0%25BD%25D0%25B0%25D1%2587%25D0%25B5%25D0%25BD%25D0%25BD%25D1%258F.doc&wdOrigin=BROWSELINK>

Завдання 2: Сформувати кейс необхідних документів при оформленні допомоги по безробіттю особи, яка була звільнена з роботи за власним бажанням в квітні 2023 року в м. Кропивницькому.

Інструкція Державного центру зайнятості:
<https://www.dcz.gov.ua/storinka/reyestraciya-bezrobitnyh>

Приклад дискусійних питань:

1. В чому особливості соціального страхування на випадок безробіття?
2. Які особи підлягають соціальному страхуванню на випадок безробіття?
3. Які переваги соціального страхування на випадок безробіття?
4. Які недоліки соціального страхування на випадок безробіття?
5. Які особливості допомоги по безробіттю?
6. Як страховий стаж впливає на розмір допомоги по безробіттю?
7. Які існують обмеження щодо розміру допомоги при соціальному страхуванні на випадок безробіття?
8. Які існують обмеження щодо строків виплати допомоги при соціальному страхуванні на випадок безробіття?
9. Досвід якої країни можна застосувати для удосконалення соціального на випадок безробіття в Україні?
10. Які чинники впливають на розмір допомоги по безробіттю?

Тестові завдання для перевірки своїх знань:

1) В якому році було засноване в Україні загальнообов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття?

- a) у 1991 році;
- b) у 1999 році;
- c) у 2010 році;
- d) у 2001 році;
- e) у 2020 році.

2) Хто здійснює управління загальнообов'язковим соціальним страхуванням на випадок безробіття?

- a) Пенсійний фонд України;
- b) Фонд соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності;
- c) Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві;
- d) Фонд соціального страхування України;
- e) Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття.

3) Хто здійснює управління загальнообов'язковим соціальним страхуванням на випадок безробіття?

- a) Пенсійний фонд України;
- b) Фонд соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності;
- c) Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві;
- d) Фонд соціального страхування України;
- e) Державний центр зайнятості.

4) В якому році був прийнятий Закон України «Про загальнообов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття»?

- a) у 1991 році;
- b) у 2000 році;
- c) у 2010 році;
- d) у 2001 році;
- e) у 2020 році.

5) В якому році вступив в силу Закон України «Про загальнообов'язкове соціальне страхування на випадок безробіття»?

- a) у 1991 році;
- b) у 2000 році;
- c) у 2010 році;
- d) у 2001 році;
- e) у 2020 році.

Рекомендована література:

1. Деякі питання надання роботодавцям компенсації єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за працевлаштування на нові робочі місця: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.04.2023 р. № 338. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/338-2023-%D0%BF#Text>.
2. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закону України від 20.10.2014 р. № 1706-VII. Редакція від 03.08.2023 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.
3. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 р. № 1533-III. Редакція від 31.03.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text>.
4. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI. Редакція від 14.10.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>.
5. Про затвердження Порядку видачі та зразка свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2000 р. № 1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2000-%D0%BF#Text>.
6. Про затвердження Порядку реєстрації, перереєстрації зареєстрованих безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.2023 р. № 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/446-2023-%D0%BF#Text>
7. Про мінімальний розмір допомоги по безробіттю: Постанова Правління Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття від 14.09.2023р. № 60. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1724-23#Text> .
8. Про обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням: Постанова КМУ №1266 від 26.09.2001р. В редакції Постанови КМУ № 439 від 26.06.2015р. Редакція від 07.06.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1266-2001-%D0%BF#Text>.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7.

Тема заняття: **Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.
Недержавне пенсійне забезпечення.**

План заняття:

1. Нормативно-правове регулювання нарахування пенсії в солідарній системі.
2. Нормативно-правове регулювання нарахування пенсії в накопичувальній системі.
3. Перелік дій для отримання пенсії.

Приклад розв'язання типових задач:

Задача 1. Яка сума буде накопичена на пенсійному депозиті в банку через 10 роки, якщо первинний внесок складає 50 тис. грн., відсотки нараховуються щорічно в розмірі 10%? Розрахувати яка сума буде накопичена за складним та простим відсотком.

Розв'язок: задача має два рішення за складним та простим відсотком.

Складний відсоток передбачає нарахування відсотків не тільки на суму первинного внеску, але і на суму відсотків, накопичених до кінця кожного періоду.

Розмір накопичення з використанням складного відсотка визначається за формулою 1:

$$FV = PV(1 + r)^n = PV \cdot S^n, \quad (1)$$

де FV - майбутня вартість грошей (накопичення);

PV - поточна вартість грошей (первинний внесок);

n - кількість часових періодів (кількість років);

r - ставка відсотка;

S^n - майбутня вартість грошової одиниці.

Підставимо данні в форм. 1 та отримаємо:

$$FV = 50 \times (1 + 0,1)^{10} = 129,69 \text{ (тис. грн.)}$$

Простий відсоток передбачає арифметичну залежність між сумою внеску, процентною ставкою і періодом накопичення. Отже, простий відсоток нараховується тільки один раз в кінці терміну. Розмір накопичення з використанням простого відсотка визначається:

$$FV = PV(1 + n \cdot r), \quad (2)$$

де FV - майбутня вартість грошей (накопичення);

PV - поточна вартість грошей (первинний внесок).

n - кількість часових періодів (кількість років);

r - ставка відсотка;

Підставимо данні в формулу 2 та отримаємо:

$$50 \times (1 + 10 \cdot 0,1) = 100 \text{ (тис. грн.)}$$

Відповідь: за складним відсотком 129,69 тис. грн., за простим відсотком 100 тис. грн.

Задача 2. Чоловік планує заощадити на пенсію 1 млн. грн., роблячи періодичні щорічні однакові платежі на банківський депозитний рахунок при ставці 10 % річних. Визначити величину щорічного внеску.

Розв'язок: для вирішення задачі використовуємо третю функцію грошової одиниці - фактор фонду відшкодування, використовуючи формулу 3:

$$FVF_f = FV \cdot \frac{1}{S_n} = \frac{r}{(1+r)^n - 1} = FV \cdot SFF \quad (3)$$

де FVF_f - майбутня сума періодичного інвестування;

FV - майбутня вартість необхідної для нагромадження суми.

n - кількість часових періодів (кількість років);

r - ставка відсотка;

SFF - фактор фонду відшкодування;

S^n - майбутня вартість ануїтету.

Підставимо данні в формулу 3 та отримаємо:

$$FVF_f = 100\,000 \times \frac{0,1}{(1 + 0,1)^{10} - 1} = 62893 \text{ (грн)}$$

Різниця складе суму відсотків, нарахованих банком на щорічні внески:

$$1000\,000 - (62893 \times 10) = 371\,070 \text{ грн.}$$

Відповідь: щорічний внесок 62 893 грн.

Приклад практичного завдання:

Завдання 1: Скачати за посиланням та заповнити заяву по призначенню пенсії.

Бланк заяви по призначенню пенсії:
<https://view.officeapps.live.com/op/view.aspx?src=https%3A%2F%2Fwww.pfu.gov.ua%2Fcontent%2Fuploads%2F2017%2F12%2Fformy-ta-zrazky-dokumentiv.doc&wdOrigin=BROWSELINK>

Завдання 2: Сформувати кейс необхідних документів при оформленні пенсії.

Пенсійний фонд України: призначення пенсії
<https://www.pfu.gov.ua/125978-pryznachennya-pensiyi/>

ДІА. Як заповнити анкету на отримання пенсії: інструкція
<https://bf.diaa.gov.ua/articles/yak-zapovniti-anketu-na-otrimannya-pensiyi-instrukciya>

Приклад дискусійних питань:

4. В чому особливості загальнообов'язкового державного пенсійного страхування?

5. Які особи підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню?

6. Які переваги загальнообов'язкового державного пенсійного страхування?
7. Які недоліки загальнообов'язкового державного пенсійного страхування?
8. Які особливості нарахування пенсії в загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванні?
9. Як страховий стаж впливає на розмір пенсії?
10. Які існують обмеження щодо розміру пенсії?
11. Які існують обмеження щодо строків виплати пенсії?
12. Досвід якої країни можна застосувати для удосконалення соціального пенсійного страхування в Україні?
13. Які чинники впливають на розмір пенсії?

Тестові завдання для перевірки своїх знань:

- 1) *Скільки рівнів має система пенсійного забезпечення України?*
 - a) три рівні
 - b) два рівні
 - c) один рівень
 - d) чотири рівні
 - e) не містить рівні

- 2) *Що входить до системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в Україні?*
 - a) солідарна система пенсійного страхування
 - b) солідарна система пенсійного страхування та накопичувальна система пенсійного страхування
 - c) солідарна система пенсійного страхування та система недержавного пенсійного страхування
 - d) накопичувальна система пенсійного страхування та система недержавного пенсійного страхування
 - e) накопичувальна система пенсійного страхування

- 3) *Що входить до системи накопичувального пенсійного забезпечення в Україні?*
 - a) солідарна система пенсійного страхування
 - b) солідарна система пенсійного страхування та накопичувальна система пенсійного страхування
 - c) солідарна система пенсійного страхування та система недержавного пенсійного страхування
 - d) накопичувальна система пенсійного страхування та система недержавного пенсійного страхування
 - e) накопичувальна система пенсійного страхування

- 4) *Пенсійний фонд України виступає суб'єктом якої системи пенсійного забезпечення?*
 - a) солідарної системи пенсійного страхування

- b) накопичувальної системи пенсійного страхування
- c) системи недержавного пенсійного страхування
- d) добровільного пенсійного страхування
- e) система накопичувального пенсійного забезпечення

5) Пенсійний фонд України виступає суб'єктом якої системи пенсійного забезпечення?

- a) системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування
- b) накопичувальної системи пенсійного страхування
- c) системи недержавного пенсійного страхування
- d) добровільного пенсійного страхування
- e) система накопичувального пенсійного забезпечення

Рекомендована література:

1. Кравченко Л. В., Сусло Л. В. Система соціального страхування : навч. посіб. Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : Візаві, 2021. 188 с. С. 21-29. URL : <https://dspace.udpu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/14858/%d0%a1%d0%b8%d1%81%d1%82%d0%b5%d0%bc%d0%b0%20%d1%81%d0%be%d1%86%d1%96%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%be%d0%b3%d0%be%20%20%d1%81%d1%82%d1%80%d0%b0%d1%85%d1%83%d0%b2%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f%20%d0%bd%d0%b0%d0%b2%d1%87.%d0%bf%d0%be%d1%81.pdf?sequence=1>.
2. Марич М.Г. Соціальне страхування : навч. посібник. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 176 с. С. 32-57. URL: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4724/Zam_H-099_Marych_Soc_Strahvannya_For_On_Line.pdf?sequence=1
3. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 14.01.1998 р. № 16/98-ВР Редакція від 31.03.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80#Text> .
4. Пенсійний фонд України : веб-сайт. URL: <https://www.pfu.gov.ua/> .
5. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV. Редакція від 07.09.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text> .
6. Про затвердження Порядку видачі та зразка свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2000 р. № 1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2000-%D0%BF#Text>.
7. Про затвердження Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування": Постанова Правління Пенсійного Фонду України від 25.11.2005 № 22-1. Редакція від 31.05.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1566-05#Text>.
8. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 9.07.2003 р. № 1057-IV. Редакція від 01.07.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text>.
9. Про обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням: Постанова КМУ №1266 від 26.09.2001р. В редакції Постанови КМУ № 439 від 26.06.2015р. Редакція від 07.06.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1266-2001-%D0%BF#Text>.
10. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 9.04.1992 р. № 2262-XII. Редакція від 26.10.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text>.
11. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 5.11.1991 р. № 1788-XII Редакція від 14.08.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12#Text>.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боднарук М. І. Правове регулювання соціального страхування в Україні : монографія. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2014. 472 с. Міністерство освіти і науки України (chnu.edu.ua)
2. Борисюк О.В. Імплементация зарубіжних моделей соціального страхування до вітчизняних реалій. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/4.4/2.pdf>
3. Державні соціальні стандарти та гарантії у 2017-2023 рр. *Міністерство соціальної політики України* : веб-сайт. URL: <https://www.msp.gov.ua/content/socialni-standarti.html?PrintVersion>
4. Деякі питання надання роботодавцям компенсації єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за працевлаштування на нові робочі місця: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.04.2023 р. № 338. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/338-2023-%D0%BF#Text>
5. Коцюбинська Є . Б. Сучасний стан соціального страхування в Україні. 2018. Вип. 2 (40). С.33-36. <http://eztuir.ztu.edu.ua/handle/123456789/7405>
6. Кравченко Л. В., Суслло Л. В. Система соціального страхування : навч. посіб. Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : Візаві, 2021. 188 с. URL : <https://dspace.udpu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/14858/%d0%a1%d0%b8%d1%81%d1%82%d0%b5%d0%bc%d0%b0%20%d1%81%d0%be%d1%86%d1%96%d0%b0%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%be%d0%b3%d0%be%20%20%d1%81%d1%82%d1%80%d0%b0%d1%85%d1%83%d0%b2%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f%20%d0%bd%d0%b0%d0%b2%d1%87.%d0%bf%d0%be%d1%81.pdf?sequence=1>
7. Леванда О. М. Соціальне страхування у країнах світу та перспективи для України. 2021. URL: https://www.researchgate.net/publication/356666025_Socialne_strahuvanna_u_krainah_svitu_ta_perspektivi_dla_Ukraini
8. Марич М.Г. Соціальне страхування : навч. посібник. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 176 с. С. 20-30. URL : https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4724/Zam_H-099_Marych_Soc_Strahvannya_For_On_Line.pdf?sequence=1
9. Мельник Т.А. Проблемні аспекти розвитку системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в Україні. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. Вип. 1(34). Кропивницький: ЦНТУ, 2018. С.188-197. DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2018.1\(34\).188-197](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2018.1(34).188-197).
10. Нечипоренко С. Д. Сутність та значення соціального страхування в системі соціального захисту населення. *Агросвіт*. 2017. № 6. http://www.agrosvit.info/pdf/6_2017/11.pdf
11. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 14.01.1998 р. № 16/98-ВР. Редакція від 31.03.2023 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80#Text>

12. Петрушка О. В. Особливості функціонування моделей медичного страхування в економічно розвинутих країнах. URL : <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/25375>
13. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення станом на 30.06.2023 р. *Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку* : веб-сайт. URL: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2023/09/npf_2_kv-2023.pdf
14. Позднякова Л.О. Розвиток світової системи соціального страхування на випадок безробіття в умовах пандемії COVID-19. С. 142-147. https://econom.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/Zbirnyk_materialiv_Proryvni_innovatsii_na_strakhovomu_rynku_Ukrainy.pdf#page=142
15. Про встановлення розміру допомоги на поховання: Постанова Правління Пенсійного фонду України від 26.12.2022 р. № 29-1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1699-22#Text>
16. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 5 жовтня 2000 року № 2017-III. Редакція від 04.05.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text>
17. Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю: Закон України від 18.05.2004 р. № 1727-IV Редакція від 16.09.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1727-15#Text>
18. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закону України від 20.10.2014 р. № 1706-VII. Редакція від 03.08.2023 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>
19. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 р. № 1105-XIV. Редакція від 29.07.2023 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text>
20. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р. № 1058-IV. Редакція від 07.09.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>
21. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 р. № 1533-III. Редакція від 31.03.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text>
22. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI. Редакція від 14.10.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>
23. Про затвердження Класифікатора розподілу травм за ступенем тяжкості: Наказ МОЗУ від 04.07.2007р. № 370 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0902-07#Text>
24. Про затвердження Методики визначення прожиткового мінімуму: Наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Державної служби статистики України від 03.02.2017 № 178/147/31 (zareestrovano в Мін'юсті 01.03.2017 за № 281/30149) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0281-17#Text>
25. Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів

непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.10.2016 № 780. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/780-2016-%D0%BF#Text>

26. Про затвердження переліку професійних захворювань: Постанова КМУ від 8.11.2000 р. № 1662 Редакція від 23.05.2020р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1662-2000-%D0%BF#n9>

27. Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України: Постанова КМУ від 23 липня 2014 р. № 280. Редакція від 01.01.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-%D0%BF#n8>

28. Про затвердження Порядку видачі та зразка свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2000 р. № 1306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2000-%D0%BF#Text>

29. Про затвердження Порядку проведення витрат на поховання у разі смерті потерпілого від нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2022 р. № 1468. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1468-2022-%D0%BF#Text>

30. Про затвердження Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві: Постанова КМУ від 17.04.2019 р. № 337. Редакція від 07.02.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-%D0%BF#n12>

31. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 8 липня 2010 року № 2464-VI Редакція від 07.09.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>

32. Про мінімальний розмір допомоги по безробіттю: Постанова Правління Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття від 14.09.2023р. № 60. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1724-23#Text>

33. Про недержавне пенсійне забезпечення: Закон України від 9 липня 2003 р. № 1057-IV. Редакція від 01.07.2021р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15#Text>

34. Про обчислення середньої заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) для розрахунку виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням: Постанова Кабінету Міністрів України №1266 від 26.09.2001р. В редакції Постанови КМУ № 439 від 26.06.2015р. Редакція від 07.06.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1266-2001-%D0%BF#Text>

35. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 р. № 2694-XII. Редакція від 01.10.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text>

36. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 9.04.1992 р. № 2262-XII. Редакція від 26.10.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12#Text>

37. Про пенсійне забезпечення: Закон України від 5.11.1991 р. № 1788-XII Редакція від 14.08.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12#Text>

38. Про прожитковий мінімум: Закон України від 15 липня 1999 року № 966-XIV. Редакція від 20.01.2018р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-14#Text>
39. Фактичний розмір прожиткового мінімуму у 2015-2022 роках. *Міністерство соціальної політики України* : веб-сайт. URL: <https://www.msp.gov.ua/news/12286.html>
40. Шаповалова Т., Заришнюк С. Організаційно-правові засади реформування системи соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань в Україні. Економічний аналіз. 2022. Том 32. № 1. С. 219-225. <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/49296>
41. Kenichi Hirose. Assessment of the Social Security Responses to COVID-19 Lessons from the Western Balkans and Eastern Europe during the first stage of the pandemic. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/--srobudapest/documents/publication/wcms_775160.pdf.
42. Ortiz I, Cummins M, Karunanethy K. (2017). Fiscal space for social protection and the SDGs: options to expand social investments in 187 countries. Geneva, New York (NY): ILO, UNICEF, UN Women. ESS Working Paper № 48. URL: <https://www.socialprotection.org/gimi/gess/RessourcePDF.action?ressource.ressourceId=51537>.
43. Sozialgesetzbuch (SGB) Erstes Buch (I). URL : https://www.gesetze-im-internet.de/sgb_1/
44. The French social security system. URL: https://www.cleiss.fr/docs/regimes/regime_france/an_a2.html

Навчально-методичне видання

СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ

методичні рекомендації до підготовки на практичні заняття та виконання
самостійної роботи з дисципліни для здобувачів вищої освіти

Укладачі: *Мельник Т.А., Попова С.П., Попов В.М.*

Рецензенти: *Насипайко Д.С.*
Гаврилова Н.В.